

1959 AUG - 2

Esztrád „vagy” irodalom?

HOZZÁSZÓLÁS NAGY PÉTER CIKKÉHEZ

A napokban egy esztrádműsor konferansziéja hangsúlyozottan, szinte ünneplésesen jelentette be: elhatározták, hogy ezúttal »irodalmat« is adnak a műsorban. Ez a nyomatékos megemlékezés az irodalom vendégszerepléséről egy esztrádműsorban újra igazolta, mennyire elterjedt az úgynevezett könnyű műfaj gazdáinak körében az a nézet, hogy irodalom és esztrád összeférhetetlen, »könnyű« és »nehéz« műfaj között éles a határvonal, és hogy nyáron, kánikulában, szabadtéren csak könnyűt, azaz esztrádot, irodalom-, eszmei tartalom- és politikamentes műsort lehet adni, mert a közönség, a vállalkozás gazdasági alapja, csak és kizárólag »erre jön be«.

Budapest ma a szabadtéri színpadok városa. Csaknem minden kerület és nagyobb művelődési otthon rendelkezik szabadtéri színpaddal. A nyári színháznak vannak bizonyos hagyományai, illetve előzményei nálunk is. A fővárosban és Szegeden régebben is voltak nyári színpadok. Budapestén három állandó szabadtéri színpad működött: a margitszigeti, a Károlyi kertje és az állatkerti. A Margitszigeten operákat, klasszikus operetteket, klasszikus színműveket játszottak, a Károlyi kert nyári hangversenyei pedig már évtizedek óta jelentős szerepet töltenek be a magyar zenei életben. Az Állatkertben, még a nagy színpad megépítése előtt, ugyancsak hangversenyeket és hangversenyzerű operaelőadásokat tartottak, de próbálkoztak például a Peer Gynt és a Három a kislány bemutatásával is. Körülbelül ez volt a szabadtéri kulturális szolgáltatás Budapestén közvetlenül a felszabadulás után. És hogy ez kevésnek bizonyult, hogy Budapest kinötte e három nyári színházból álló szűk ruhát és többet követelt, az a rendkívüli gyorsasággal ható kulturális forradalom követelménye, eredménye. Az »új közönség« megszületése, hihetetlen mértékben növekvő kultúrsumja támasztotta az igényt új szabadtéri színpadok létesítésére a fővárosban és szerte az országban mindenütt. Ezt, a szinte erőszakosan követelő igényt mutatja az is, hogy a szabadtéri színpadok nagy részét társadalmi munkával, vagy legalábbis részben a társadalom közvetlen segítségével hozták létre.

E nagy és csodálatos mekilendülés után ma ott tartunk, hogy három helyett csak két színpadon játszanak operát, illetve adnak rendszeresen hangversenyeket: a Károlyi kertben és a szigeten, míg többi szabadtéri színpadunk — melyek egyrésze méretei és technikai felszerelése folytán a legkomolyabb produkciókra is alkalmas — gyenge operettet és hevenyészett esztrádot játszik, mert állítólag »a közönség csak erre jön be«. Mármost az a közönség, amely rohamosan megnövekedett kulturális, művelődési igényével ezeket a színpadokat létrehozta.

A Magyar Nemzetben legutóbb Nagy Péter fejtette ki, hogy e műsorok szerzői és szervezői be kell hogy lássák végre: a közönség, amelyre hivatkoznak, túlnőtt rajtuk. Igényei, ízlése, műveltségi szintje túljutott a kispolgári giccsen, a manapság esztrádnak nevezett összetakolt műsorokon. Főlölesleges ma már minden aggályoskodás a tekintetben,

vajon bevehetik-e két sláger közé Karinthy vidám novelláját. Bevehetik, sőt. Esetleg két Karinthy közé lehet bevenni egy slágeret.

Egyébként igaz, hogy szabadtéren az esztrád kiválóan alkalmas. De milyen esztrád? Az esztrád tulajdonképpen *vegyes műsor*. Ez pedig annyit jelent, hogy abban a legkülönbözőbb jellegű és műfajú számok egyaránt helyet kaphatnak, egy Beethoven rondó, vagy Chopin keringő művészi interpretálása éppen úgy, mint valami jó artistaszám, »irodalom« éppen úgy, mint a tánczene, vagy politikai kabaré. Az esztrád tehát nem műfaj, hanem »vegyes felvágott«, amelyben több műfaj együtt szerepel és ezzel azt a célt szolgálja, hogy a különböző műveltségű és ízlésű nézők egyaránt megtalálják benne szórakozásukat, egyúttal pedig azok is megismerkedjenek az igazi művészettel, irodalommal, zenével, akik önmaguktól még nem éreznek kedvet arra, hogy jegyet váltssanak egy önálló hangversenyre, vagy irodalmi estre.

Nálunk viszont az esztrád — az utóbbi időben tapasztalható jelek szerint — önmagában vált műfajjává, méghozzá olyan műfajjává, amelynek skálája általában a »Jajj cicától« a »Hacacaréig«, vagy a »Mellettem elaludni nem lehet«-ig terjed. Ami ezen túl van, már más világba tartozik. Ezért érdemel külön említést az a gyűszűnyi irodalom, amely talán éppen a kritikák hatására egyik új esztrádműsorunkba bekerült.

Teljesen indokolatlan ez a bátortalanság. Indokolatlan, mert tények is igazolták, hogy valahányszor valaki színvonalasabb műsorral kísérletezett, a közönség mindig mellé állt. A sokszor emlegetett példák mellett utaljunk a legutóbbira, a szolnokiak Szentivánéji álom előadására, amely »telt házat« vonzott annak ellenére, hogy a fővárosi nézők név szerint alig ismerik a közreműködő szolnoki művészeket, tehát kizárólag a »szerző« miatt mentek be a nézőtérre. Ugyanakkor idén már több ízben volt alkalmunk tapasztalni a közönség fanyalgását népszerűséget hajhászó olcsó ripackodás láttán.

A másik érv a poros műsorok, ósdi számok ismételtetésének igazolására az, hogy művészeink egy-két alkalomra — márpedig a nyár folyamán nem sokkal több adódik — nem szívesen tanulnak újat. Lehet, hogy vannak ilyen művészek is, de bizonyos, hogy ez a kisebbség. Sokkal többen vannak azok, akik örömmel tanulnak és mutatnak be újat nyáron is. Nem is szólva arról, hogy a szabadtéren sikerrel elhangzott műsorszám túl szokta élni a levelek hullását.

A színházi évad végén egyik-másik prózai színházunk szabadtéren is bemutatja repertoárjának néhány darabját. Így került szabadtéren Az ördög cimborája, a Figaro házassága, a Vájlunk el, vagy a Hazudj igazat. A nyár folyamán a fővárosban vendégszereplő szolnoki színház is több előadását mutatta be szép sikerrel. Nem lehetne vajon bővíteni ezt a körhát? Idén elmaradt vidéki színházaink szokásos évadvégi seregszemléje. Az Ódry Színházban csak egy-két értékes, vidéki előadást láthattunk. Bizonyára vannak vidéki színházaink műsorában olyan érdekes és színvonalas előadások, amelyek Budapest tetszését is megnyernék. Évad köz-

ben több nehézséget okoz egy ilyen budapesti kirándulás. Most volna hely és alkalom bőven. Vannak kitűnő vidéki operaegyüttesek. Alig ismerjük őket. És akadna hely nyári színpadjaikon vidéki népi együttesek, zenekarok, kórusok számára is.

Néhány évvel ezelőtt még harcot kellett vívni az Irodalmi Színpad megteremtéséért. A kísérlet nem sikerült, de nyilvánvalóan nem az igények hiánya, hanem tervezési tévedések okozták az első próbálkozás anyagi csődjét. Teremtjük meg a szabadtéri irodalmi színpadot. Mutassunk ott be az Irodalmi és Egyetemi Színpad legjobban sikerült műsoraiból és új számokból készült összeállításokat. Nem hiszem, hogy egy jól összeválogatott szabadtéri Ady-est kevesebb lenne vonzó, mint a zártermi, hogy a szerelmi líra, vagy a humor mesterei a csillagok ég kupolája alatt érdektelenné válnának. És miért ne kaphatna helyet szabadtéren például a pantomim!

Ami pedig az operettet illeti, nem lenne-e helyesebb és érdekesebb az ismételtető, szokvány operett-estek helyett bemutatni egy-egy szép, régen játszott operett, például Offenbach, Suppé, Zeller, Strauss, Hervé zenéjét színes összekötő szöveg, vagy szellemes keretjatek kíséretében.

Kiváló művészeink, szakembereink, rendezőink tarsolyában bizonyára vannak ötletek bőven. Meg kellene kérdezni őket, mert megengedhetetlen és tarthatatlan helyzet, hogy a tömegek zélésező szellemi érdeklődésének, a kulturális forradalomnak jegyében épült sok szabadtéri színpad, a művészi kísérletezés, az ízlésfejlesztő kulturális nevelőmunka számtalan lehetőségét rejtő, hatalmas befogadóképességű és hatósággarú nyári színház a kispolgári giccset, a kulturális ellenforradalom utolsó bástyája maradjon. Művészeink és felügyeleti szerveink tettek már kísérleteket és siralmas állapot megszüntetésére, de ez eddig kevésnek bizonyult. Határozottabban, erélyesebben, a tehetség és energiatartalékok felhasználásával, eszmei és gazdasági bátorsággal kell hozzáfogni a nyári műsorpolitika gyökeres rendezéséhez, szocialista szellemű átalakításához.

V. D.